

VOLKERT ENGELSMAN:

“HET BEGINT
MET ZINGEVING.”

“Het begint bij zingeving. Als je trouw blijft aan wie je bent, weet welke weg je bewandelt en je eigen route kunt verbinden aan die van anderen, dan zet je samen stappen die leiden tot een betere wereld. Daar zijn we hier bij Eosta best een eind meegekomen”, aldus **Volkert Engelsman**, ceo van Europa’s marktleidende en meest innovatieve groente- en fruitspecialist. Volgens Engelsman is het hoog tijd voor een nieuw economisch systeem dat correct rekent, dat wil zeggen óók met maatschappelijke kosten. “Als we vasthouden aan het huidige verdienmodel valt er straks voor helemaal niemand meer winst te behalen. Iedereen heeft baat bij ‘inclusive finance’.”

Nieuwe economie, nieuw verdienmodel, eerlijke waarden

TEKST WILLEM VREESWIJK | BEELD BART HOOGVELD

Engelsman (60) richtte in 1990 samen met Willem van Wijk Eosta op. Dit na een avontuur bij het grote agro-industriële concern Cargill, “de evil twin of Monsanto”. Het avontuur leverde in ieder geval het inzicht op dat het echt anders moet én kan in de groente- en fruitteelt. De naam Eosta is afgeleid van het Griekse ‘Eos’, de godin van de dageraad. De zonsopgang symboliseert de verbinding tussen het maatschappelijk en het commercieel idealisme. En dat is precies waar Eosta nog altijd voor staat: laten inzien dat biologische producten voor iedereen winstgeverder zijn dan niet eerlijk geprijsde producten waarin de impact op natuur, gezondheid, klimaat, mens en dier niet is meegenomen. Eosta, voor tweederde in handen van Triodos Ventures, werkt on-

der meer met Nature & More, een trace & tell systeem dat consumenten heldere informatie biedt over de ecologische en sociale inspanningen van telers. Eosta werkt met het integrale duurzaamheidsmodel van de Duurzaamheidsbloem. Dit is een duurzaamheidsmonitoring systeem dat de prestaties van een teler op negen ecologische en sociale dimensies beoordeelt. Ook heeft Eosta een telers paspoort ontwikkeld met daarin de footprint die een teler achterlaat.

Volgens Eosta is bio niet te duur maar conventioneel te goedkoop zolang maatschappelijke kosten worden afgewenteld op de belastingbetaler of toekomstige generaties. Om dat te visualiseren heeft de onderneming leaflets ontwikkeld die de consument bewuster maakt over de correcte prijs van producten. Zo is er een leaflet met een geklede man midden in een supermarkt in een zwembad vol water met de tekst: ‘koop biologische druiven en bespaar

**“HOE EERLIJKE VERZEKERAARS, PENSIOENFONDSEN EN
BANKEN HUN BALANSEN OPMAKEN, HOE SNELLER DE
WERELD BEGRIJPT WAT WINST DAADWERKELIJK INHOUDT.”**

25.200 liter water'. Of een vrouw die midden in een supermarkt in een berg aarde staat met de tekst: 'koop biologische peren en geef 6 vierkante meter vruchtbare grond terug aan de aarde'. "Zo maak je inzichtelijk wat een product daadwerkelijk kost. En als je dit helder maakt, dan begrijpen mensen ook dat eerlijke geprijsde producten 'goedkoper' zijn en dat op deze manier de winstgevendheid ook voor toekomstige generaties mogelijk blijft. De supermarkten vinden de leaflets niet altijd even leuk, maar wij merken dat consumenten de informatie zeer op prijs stellen. Pas als je bewust bent, kun je je gedrag aanpassen. En natuurlijk zorgen we dat de cijfers *bullit proof* zijn. We gebruiken alleen onderzoeken van wereldwijd gerenommeerde organisaties en laten de cijfers controleren door accountants. Geredetwist over de herkomst van cijfers moeten we natuurlijk vermijden. Geef mensen en bedrij-

ven geen munitie in handen om niet te hoeven veranderen."

Het voorbeeld van de hamburger in het boek *Tijd voor de betekenseconomie* van Kaj Morel spreekt boekdelen. Een hamburger kost nog geen 2 euro, maar als je vervuiling, impact op het klimaat, gesubsidieerde arbeid en de toekomstige kosten voor het milieu en de gezondheidszorg meetelt, dan kost een hamburger 21 euro. Wie betaalt dan de overige 19 euro? Dat is de hamvraag in de huidige economie. Vandaar ook het pleidooi van Engelsman voor een nieuwe economie.

Engelsman werd vorig jaar uitgeroepen tot nummer 1 in de Duurzame 100. Natuurlijk is hij er trots op. Maar hij is en blijft een zelfverklaarde nuchtere groenteboer uit Waddinxveen. "Zo'n prijs kan natuurlijk nooit voor één persoon zijn, het gaat om een hele keten, om veel mensen die zich hiervoor inzetten en zich wereldwijd op het juiste moment met elkaar verbinden."

DREAM, DANCE, DELIVER

Het antwoord sluit precies aan bij de filosofie van Eosta. "Ons motto is: *dream, dance* en *deliver* en niet per se in deze volgorde. Geen duurzaamheidsprestatie (*deliver*) zonder samenwerking (*dance*) en geen creatieve samenwerking zonder een gedeeld ideaal (*dream*). Als je geen idealen hebt, kom je niet van je plaats en houd je de wereld in stand zoals hij nu is. Steeds meer mensen beseffen echter dat de weg van de huidige economie een doodlopende is. Natuurlijk is de roep om een betere wereld niet nieuw. Bijna 30 jaar geleden kwam er ook veel in beweging. De muur viel, studenten kwamen in opstand op het plein van de Hemelse Vrede in China, Mandela kwam vrij, de dichter Havel werd politiek leider van Tsjechoslowakije en Al Gore schreef in 1992 het prachtige boek *Earth in the balance*. Er kwam een ongeken- de energie vrij in de wereld. Niet langer stond

een muur in het midden tussen oost en west, maar een hart. Gorbatsjov richtte na de val van de muur Green Cross op, een organisatie die zich inzette voor de rechten van de aarde. Het ging hem niet om mensenrechten maar om mensheidsrechten. Vanuit mijn beperkte horizon in Waddinxveen denk ik dat de tijd nu rijper is dan toen om duurzaamheid in het DNA van de economie in te laten dalen. Simpelweg omdat de urgentie aan het toenemen is en het niet-rekening houden met kosten van klimaatverandering financiële consequenties begint te krijgen. Er zijn allerlei belangrijke voorbeelden die dit onderstrepen. Neem DNB-president Klaas Knot die een klimaatstresstest heeft ingevoerd bij verzekeraars. Dit maakt heel duidelijk dat de winsthorizon aan het verbreden is en dat klimaatverandering, vervuiling, ontbossing in de risicobeoordelingen van beleggers en verzekeraars terecht komen. Hoe eerder verzekeraars, pensioenfondsen en banken hun balansen opmaken, hoe sneller de wereld begrijpt wat winst daadwerkelijk inhoudt.”

“Ander belangrijk signaal is dat Blackrock, de grootste institutionele belegger ter wereld, van start is gegaan met duurzaamheidscriteria. En Standard & Poor's heeft TruCost overgenomen en wil TruCost Accounting inzetten om de financiële risico's van bijvoorbeeld klimaatverandering mee te nemen in hun beoordelingen. Op dit

“DROMEN KUNNEN DADEN WORDEN, MAAR DAN MOET JE WEL WILLEN DANSEN”

moment vertegenwoordigt de biosector in Nederland slechts 4 procent van de omzet in de voedselindustrie, terwijl dat Europees gezien 15 procent is. Plus we lopen ver achter op het gebied van duurzaamheid en klimaat. Daar gaat je AAA-rating als land. Logisch dat je ook het risico van klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, bodemverarming, aantasting van de gezondheid mee moet gaan nemen in je beleid. Doe je het niet, krijg je een lagere rating met alle financiële gevolgen van dien. De Financial Stability Board heeft bovendien een Task Force on Climate-related Financial Disclosures ingesteld. Straks werken we op de beurzen met een aangepaste versie van de National Happiness Index. Het maakt me eigenlijk helemaal niet uit of al deze veranderingen uit het hart komen of niet. Belangrijk is dat de verandering er komt omdat men beseft dat anders de eigen portemonnee vroeg of laat leeg raakt..”

FAKE, FREEZE, FAIL

“Het begint met dream. Idealen kunnen werkelijkheid worden, maar dan moet je wel de magie en timing van de ontmoeting en samenwerking willen zien. In je eentje kan je tenslotte niet zo veel. Neem nou de unieke kans van de financiële- en de duurzaamheidssector om samen het verschil te maken. Tijdje terug ondenkbaar, nu logisch gevolg van het feit dat duurzaamheid uit de groene bubbel begint in te dalen in de werkelijkheid van financiële markten. Dat bedoelen we met dance. Co-creëren. Kansen die zich aandienen daadwerkelijk pakken. Lotsmomenten spotten. Niets gebeurt zonder reden. In dat opzicht is karma en reïncarnatie een interessante werkhypothese. Wat je nu doormaakt, de mensen die je ontmoet, de grotere levenslijn van je biografie, allemaal gevolg van eerdere levens. Krijgen sommigen beetje jeuk van als je dat zegt, maar is toch een fascinerende aanname! Niet dat alles vast ligt, natuurlijk heb je altijd de keuzevrijheid om iets wel of niet op te pakken dat je pad kruist en er wel of niet *mindful* mee om te gaan. Dat is het mooie van ondernemerschap. De markt dwingt je in flow te komen met de kansen van morgen. Als ondernemer kun je gewoon van karma en reïncarnatie uitgaan, ook als daar nog geen wetenschappelijk bewijs voor is of de overheid er nog geen beleid op heeft. Dream, dance zijn belangrijke voorwaarden om een commerciële prestatie te leveren - deliver. Maar deliver gaat bij ons nog een stapje verder. Wij zijn pas tevreden als die prestatie ook winstgevend is voor people en planet. Als we kraamkamer, prototype van een nieuwe economie zijn.”

Volgens Engelsman is dit in het kort het leiderschapsmodel van Eosta. “Verander de wereld, begin bij jezelf, reflecteer, luister, sta open, stap over imperfecties van anderen heen, zie het grotere plaatje, co-creëer, neem actie. Tegenover dream, dance en deliver staan fake, freeze en fail. Wil je je *circle of influence* vergroten dan zul je niet alleen de

drie 'd's moeten omarmen, maar ook je drie 'f's onder ogen zien. Ten eerste ben je niet je carrière, je huidskleur, je geaardheid, je bankrekening of automerk (fake), ten tweede verkrampt je als je de muziek van de ander niet meer hoort (freeze) en dan gaat er vanzelf van alles mis (fail). Amerikanen tellen het aantal keren dat je opkrabbelt, niet het aantal keren dat je omvalt."

Het nieuwe pand in Waddinxveen moet de filosofie van Eosta ook gaan uitstralen. De bouw is nagenoeg af, in juni wordt er verhuisd. "Het nieuwe pand is licht en transparant met een groot atrium in het midden, is uiteraard volledig duurzaam, circulair en weggegooid materiaal wordt hergebruikt. Maar wat ook gaaf is: er komen een aantal open haarden in. Wat is het leven nou zonder een goed vuur waar je omheen kan zitten met de benen omhoog. Inspiratie en verbinding ontstaan rond het kampvuur. Natuurlijk is een open haard vervuillend, is het een *pain in the neck* voor de brandweer en verstoort ie de airconditioning van het kantoor, maar hij komt er wel."

ONDERNEMENDE WERELD- VERBETERAAR

Engelsman is een rebelse wereldverbeteraar met twee poten in de klei. "Waarschijnlijk is dit voor een deel ook genetisch bepaald. "Ik kom uit een familie van ondernemers en zeelieden. Mijn grootvader, eerst zeeman, toen textielbaron, had een brede belangstelling, was geïnteresseerd in de vrijmet-selarij en de Rozenkruisers. Als hij de pastoor tegenkwam zei hij: 'goedemorgen juffrouw', de sterrenhemel was zijn kerk. Mijn moeder kwam van een mijnwerkersfamilie en mijn vader was textielbaron én socialist. Vanaf mijn vijftiende was ik bezig met wereldvraagstukken. Toevallig heb ik gisteren mijn oude muziekleraar gebeld. Ik heb hem 45 jaar niet gesproken maar door toeval kwam ik te weten dat hij nog leefde. Hij bezorgde ons indertijd een unieke ervaring. Als hij binnenkwam, maakte we natuurlijk herrie, zoals

"ALS JE ALS LAND OF ONDERNEMING ONVOLDOENDE DUURZAME STAPPEN MAAKT, RAAK JE JE AAA-RATING KWIJT"

jongens van 15 dat horen te doen. Hij kwam dan tegenover je staan en gaf alleen een toon aan die je moest zingen. Zo ging hij iedereen af en ontstond er vanuit de herrie een schitterend akkoord. Hij gaf aan of we wat hoger of wat lager moesten zingen. En dan volgde het magische moment dat jouw individuele toon het volledige akkoord liet omkiepen naar een nieuwe toonsoort en er een compleet andere klankruimte ontstond. Op zulke momenten realiseerde ik me dat er ook nog een andere wereld is."

Er zijn zoveel momenten die magisch waren en dienden als richtlijn voor mijn eigen koers. "De vrije school had bijvoorbeeld een vrijzinnige kijk op godsdienstonderwijs. Iedereen kwam er aan zijn trekken. Als niet-kerkelijken toentertijd bestudeerden we met een klein groepje een aantal boeken. Mij is altijd het verhaal bijgebleven van Jacques Lusseyran, die op zijn achtste door een ongeval blind werd en tijdens de oorlog voor het verzet in Frankrijk ongelooflijk belangrijk werk deed. Door zijn blindheid was zijn intuïtie sterk ontwikkeld en kon hij aanvoelen of mensen oprecht en betrouwbaar waren of niet. Cruciaal uiteraard voor verzetsgroepen. Juist met zijn handicap maakte hij het verschil voor veel mensen."

Ondanks dat Engelsman niet-kerkelijk is opgevoed, is materialisme voor hem geen optie. "Natuurlijk is er meer dan wij met onze ratio kunnen begrij-

pen en met onze ogen kunnen zien. Geloven in materialisme is trouwens ook maar een geloof. Het lijkt me wetenschappelijk niet verantwoord om het bestaan van een andere wereld op voorhand uit te sluiten. En, laten we wel zijn, we gaan de problemen niet oplossen met het denken waaruit deze zijn voortgekomen, zoals Einstein zei. Dus misschien kan het geen kwaad om onze huidige paradigma's ter discussie te stellen. Het vergt moed om vragen te stellen waar we op voorhand niet het antwoord op weten. Dat brengt ons verder."

In 2012 was Engelsman aanwezig bij de Rio+20 VN-conferentie inzake duurzame ontwikkeling. Hij ontmoette daar Jigmi Y. Thinley, premier van Bhutan. Engelsman was direct gegrepen door de totaal andere visie van Bhutan op de economie en er ontstond een samenwerking. Zo helpt Eosta onder meer biologische landbouwondernemers en is een uitwisselingsprogramma met studenten. In Thimpu raakte Engelsman in gesprek met een kelner in een restaurant. Hij raadde aan eens met zijn kleine zusje te praten, een net afgestudeerde econometrist die veel wist van de Gross National Happiness Index. 'Bruto Nationale Duurzaamheid Index' zouden we die hier in het westen noemen. Het belangrijkste verschil met ons Bruto Nationaal Product is dat er naast financiële ook ecologische en sociale welvaart meegewogen wordt. Cheozung is het levende bewijs dat een wiskundeknobbel én idealen heel goed samengaan. Ze weet alles van risicomodellen en is bezig om naar manieren te zoeken om de GNH indicatoren te monetariseren, om te rekenen naar geld, omdat pas dan de achtergebleven oude economie er ook iets mee kan. Een briljant iemand met één wens: ooit nog eens te mogen werken bij een grote Westerse accountant. En dat is gelukt. Ze loopt nu stage bij EY in Amsterdam. Bedrijven die hun natuurlijke en sociale kapitaal financieel inzichtelijk willen maken, kunnen haar bellen op de Zuidas." ■